

# การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ Elderly Welfare Administration

โอฬาร ปัญญปิติพัฒน์<sup>1</sup>  
Olarn Panyapitiphat

## บทคัดย่อ (Abstract)

การกำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การบริหารการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดให้ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษด้วยความสะดวกและรวดเร็วการบริการศึกษาการศาสนาการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมการที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้จำนวนของผู้สูงอายุในแต่ละครัวเรือนจะมีมากกว่าวัยทำงานทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และพ้นจากสภาพการเป็นภาระของสังคมหรือคนในครอบครัวภารกิจนี้เป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่มีบทบาทในด้านการจ้างงานหรือการสร้างรายได้มิใช่หน้าที่ของรัฐเท่านั้น

**คำสำคัญ (Keywords):** การจัดการ; สวัสดิการผู้สูงอายุ

## Abstract

Determining the rights of the elderly to be protected, promoted and supported in various areas such as medical administration and public health that are provided to the elderly in a special case with convenience and speed; religious education services; beneficial to the operation Occupational life or vocational training that is suitable for Thailand entering an aging society by In the near future, the number of elderly people in each household will be more than those of working age, making it necessary to develop the elderly to be self-reliant. And free from being a burden to society or family members. This mission is the duty of all sectors that play a role in employment or generating income, not just the duty of the state.

---

**Received:** 2022-04-18 **Revised:** 2022-05-17 **Accepted:** 2022-05-26

<sup>1</sup> สำนักวิจัยและนวัตกรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Research and Innovation Office Academic Light Foundation Khlong Suan Phlu Subdistrict Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

**Keywords:** Administration; Elderly Welfare

## บทนำ (Introduction)

คำว่า “สวัสดิการ” ในสังคมคนไทยจำนวนมากก็น่าจะนึกถึงการแจกจ่ายให้ฟรีหรือจัดบริการดูแลหยิบบัณฑิตผลประโยชน์ให้ ความเข้าใจเช่นนี้ก็ถูกต้องเป็นบางส่วน แต่ในความหมายในวิชาการ “สวัสดิการ” มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกัน เพราะสวัสดิการมีทั้งมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางสังคม การทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare) เป็นปัญหาความสับสนและยากที่จะกำหนดความหมายให้ตรงกัน แม้จะมีสื่อความหมายโดยรวมๆ ของคำว่า “สวัสดิการสังคม” แต่จะกำหนดความหมายอย่างชัดเจน ยังเป็นการยากในทางปฏิบัติในหมู่นักวิชาการทั้งในไทยและต่างประเทศก็นิยามและจำแนกไว้อย่างแตกต่างกัน แต่ละประเทศใช้ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่เหมือนกันมีผู้ให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมไว้มากมาย

คำว่า สวัสดิการสังคม มีผู้ให้ความหมายและขอบเขตแตกต่างกันไป ตามแนวคิดและปรัชญาของแต่ละบุคคล ซึ่งการทำความเข้าใจความหมาย แนวคิดและปรัชญาของคำนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวข้อง 3 ประเด็น คือ

1. ต้องพิจารณาอ้างอิงจากศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื่องจากรากฐานความเป็นมาของการบัญญัติศัพท์มาจากคำ และความหมายที่รับมาจากต่างประเทศ
2. การพิจารณาต้องคำนึงถึงช่วงระยะเวลาที่มีความแตกต่างกันเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมในแต่ละช่วงเวลา มีผลทำให้ความหมายขอบเขตของคำมีความแตกต่างกัน
3. การพิจารณาต้องพิจารณาร่วมกับศัพท์ หรือชุดคำที่เกี่ยวข้องมีความหมายใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายได้ชัดเจนขึ้น

**ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม** พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2553 มาตรา 5 (1) ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมสอดคล้องกับแผนพัฒนาสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545 – 2549) ซึ่งกล่าวถึงงานสวัสดิการสังคมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บการรักษาพยาบาลการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และประชาชน
- 2) การมีการศึกษาที่ดี ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทักษะตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพตลอดไป
- 3) การมีที่อยู่อาศัย ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัย

4) การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน ประชาชนมีงานทำซึ่งทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอต่อการดำรงชีวิต

5) การมีความมั่นคงทางรายได้ ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนเองครบถ้วนในรูปของการประกันสังคม

6) นันทนาการ ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ

7) การบริการสังคมทั่วไป การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจนผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเป้าหมายพิเศษเพื่อช่วยเสริมสร้างและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

8) กระบวนการยุติธรรม การที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมสามารถเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้ เช่น การมีทนายแก้ต่าง เป็นต้น

โดยระบบการบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่ประชาชนได้รับและเข้าร่วมเป็นส่วนร่วมในระบบจัดบริการในสังคมทุกระบบ กิจกรรมต่างๆที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัครเพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาทางสังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มและชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมายเช่น แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ระบบการบริการทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกระดับรัฐบาลทั้งรัฐบาลและเอกชน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม โดยเน้นสิทธิความเท่าเทียมกันที่จะได้รับการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ สวัสดิการสังคมในแง่การอยู่ดีกินดี (Social Well-Being) ของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่าคนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการบริการต่างๆไว้ให้และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถาบันพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วยไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

## ความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย อาจกล่าวได้ว่า วัฏจักรชีวิตของคนในสังคมแต่ละคน ต้องได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งจะมีข้อคำถามว่า ใครควรทำหน้าที่จัดระบบจัดสวัสดิการให้กับประชาชน และใครควรจะได้รับบริการบ้าง คนทุกคนในสังคมหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมควรที่จะได้รับการดูแลก่อน ทำอย่างไรที่จะให้คนในสังคมได้รับการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง การกระจายบริการหรือทรัพยากรให้กับประชาชนที่มีลักษณะปัญหาหลากหลายแตกต่างกัน ได้รับการอย่างเป็นธรรม ประเด็นเหล่านี้ยังมีข้อโต้แย้งกันอย่างมาก ดังในด้านปรัชญา แนวคิด พัฒนาการของสังคมแต่ละสังคม และการประยุกต์ ในลักษณะของนโยบายแผนงานและกิจกรรม หน้าที่สำคัญของรัฐอีกประการหนึ่ง คือการดูแลรับผิดชอบให้ประชาชนที่เดือดร้อนให้ได้รับการบริการสังคมขั้นพื้นฐานหรือบริการสวัสดิการสังคมจากรัฐ ฉะนั้นสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ (Civil Right) ก็ควรจะได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตรัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่โดยชอบธรรมที่จะจัดทรัพยากรให้กับประชาชนในอดีตรัฐกับประชาชนได้สร้างพันธะสัญญาที่เรียกว่า “สัญญาประชาคม” อำนาจของรัฐจึงกลายเป็นอำนาจที่ชอบธรรมรัฐบาลจึงมีหน้าที่หลักโดยมีนโยบายการดูแลทุกข์และสุขของประชาชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามอัตภาพของตนประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความศรัทธาเชื่อถือต่ออำนาจรัฐว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมต่อการจัดสวัสดิการสังคมได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จะเห็นได้จากนโยบายของรัฐในรูปของกฎหมายและราชบัญญัติสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศ งานสวัสดิการสังคมจึงขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครองระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมวัฒนธรรมของประเทศอย่างไรก็ตามการจัดบริการสวัสดิการสังคมซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยเชื่อว่า ควรปล่อยให้กลไกตลาดทำหน้าที่จัดระบบบริการสวัสดิการสังคม รัฐจะปล่อยให้ประชาชนรับผิดชอบดูแลสวัสดิการของตนเองรัฐจะเข้ามาทำหน้าที่ดูแลจัดสวัสดิการเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้โดยรัฐได้สร้างเครื่องมือทดสอบความจำเป็น (Means-Test) ขึ้นมารัฐจะจัดสรรงบประมาณบางส่วนมาให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการกระจายบริการสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมขณะที่กลุ่มประเทศสังคมนิยมส่วนหนึ่งเชื่อว่า รัฐควรมีหน้าที่จัดสรรทรัพยากร บริการสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รัฐในฐานะผู้ปกครองจะไม่ปล่อยให้บริการสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลบริการของรัฐในลักษณะนี้คำนึงถึงความเสมอภาคของคนทุกคนในสังคมที่พึงได้รับการจากรัฐเป็นต้น จากความเชื่อดังกล่าวจึงส่งผลให้งานสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ทำให้กลุ่มในประเทศสังคมนิยมส่วนหนึ่งล่มสลายไปสังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่ระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย งานสวัสดิการสังคมที่ปรากฏใน

ลักษณะของรัฐสวัสดิการ (Welfare State) ส่วนหนึ่งได้ประสบปัญหาร่วมกันที่สำคัญคือ รัฐไม่สามารถแบกรับภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นอย่างคาดการณ์ไม่ได้กับการบริการสวัสดิการสังคมต่างๆได้ โปรแกรมการจัดบริการในลักษณะการสงเคราะห์ประชาชน (Public Assistance) ไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการที่แท้จริงให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้โดยเฉพาะ การพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคนั้น 1990 เป็นต้นมาได้ตัดทอนโปรแกรมการช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาการเลี้ยงดูเด็ก (The Aid to Families with Dependent Children) หรือเรียกโดยย่อว่า AFDC โปรแกรมนี้ได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด เป็นต้น โดยมีการพัฒนาโปรแกรมบริการใหม่ที่เน้นการช่วยเหลือที่มุ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้มีงานทำและช่วยเหลือตนเองมากขึ้นแทนการเป็นผู้รับบริการจากรัฐ

สรุปได้ว่า งานสวัสดิการสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย การจัดสวัสดิการสังคมที่มีรูปแบบโดยเริ่มจากความพร้อมของกลุ่มเล็กๆ ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมให้กับกลุ่มของตนเองในลักษณะของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่อาศัยจากการระดมทุนตรงศักยภาพของคนในชุมชนเป็นหลัก การบริการสวัสดิการสังคม ให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม

### แนวคิดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องปรากฏว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึง แนวคิดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไว้หลายท่าน ดังนี้

งานสวัสดิการผู้สูงอายุ รัฐควรมุ่งให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งหมายถึงว่า ผู้สูงอายุนั้นเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) ดังนั้น แนวคิดที่ยึดถือกันมานานและใช้เป็นรากฐานในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุประกอบด้วยแนวคิด 2 ประการ

1. แนวคิดด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Aspect of Aging) หมายถึง ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมและความต้องการในด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมครอบครัว สวัสดิการสังคมทางรายได้และการจ้างงานรวมถึงการศึกษา

2. แนวคิดด้านพัฒนา (Developmental Aspect of Aging) หมายถึง ที่มีต่อบทบาทของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

หลักการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้นมีความชัดเจนและเริ่มเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมมากขึ้น ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ในวันที่ 1 ตุลาคม ของ ทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day for The Elderly) โดยมีการประกาศเจตนารมณ์ที่ ชัดเจนและในวันที่ 16 ตุลาคม 2534 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองหลักการ 17 ประการ สำคัญ

ผู้สูงอายุซึ่งกรมประชาสัมพันธ์สงเคราะห์ได้ใช้เป็นหลักสำคัญในการกำหนดแนวทางใน การจัดบริการ ให้แก่ผู้สูงอายุ ดังนี้

**หลักการที่ 1 การมีเสรีภาพ** ผู้สูงอายุควรได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างพอเพียงโดยการมีรายได้ การสนับสนุนของครอบครัวและ ชุมชน

1. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการทำงานหรือสามารถได้รับรายได้อื่นๆ
2. ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าเมื่อใดจะต้องพ้นจากการทำงาน
3. ผู้สูงอายุควรได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาตามความเหมาะสม
4. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่สงบปลอดภัยด้วยความพึงพอใจ
5. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อยู่ในบ้านของตนเอง ตลอดระยะเวลาอันยาวนานเท่าที่เป็นไปได้

**หลักการที่ 2 การมีส่วนร่วม**

1. ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ ที่จะส่งผล โดยตรงความเป็นอยู่ที่ดีของตนและสามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะให้กับชุมชนรุ่นหลังได้
2. ผู้สูงอายุควรที่จะได้รับการพัฒนาโอกาสต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ชุมชนและเป็น อาสาสมัครในตำแหน่งที่เหมาะสมตามความสนใจและกำลังความสามารถของตน
3. ผู้สูงอายุควรมีบทบาทที่จะจัดตั้งกลุ่มหรือสมาคมของผู้สูงอายุเองได้

**หลักการที่ 3 การให้ได้รับการดูแล**

1. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชนและได้รับการคุ้มครอง
2. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยเพื่อให้ได้รับการฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันและชะลอการเจ็บป่วยในระยะเริ่มต้น
3. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมและกฎหมาย เพื่อเป็นการ ส่งเสริมสนับสนุนการเป็นอิสระ การคุ้มครอง และการได้รับการดูแล
4. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลคุ้มครอง ฟื้นฟู และส่งเสริมทางด้านสังคมและจิตใจ อย่างเหมาะสมจากสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่มีสภาพแวดล้อมที่มั่นคง
5. ผู้สูงอายุควรได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

**หลักการที่ 4 การบรรลุความพึงพอใจ**

1. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ
2. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา วัฒนธรรม และกิจกรรมนันทนาการ

**หลักการที่ 5 ความมีศักดิ์ศรี**

1. ผู้สูงอายุควรที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยศักดิ์ศรีและความปลอดภัย โดยปราศจากการถูก แสวงหาผลประโยชน์ ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ
2. ผู้สูงอายุควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามสภาพและภูมิหลังและมีอิสระในการ ช่วยเหลือตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า รัฐควรมุ่งให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ การจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้นมีความชัดเจนและเริ่มเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมมากขึ้น

### แนวคิดการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขั้นพื้นฐาน

แนวคิดสวัสดิการสังคมและบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ แนวคิดรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นแนวคิดที่สังคมไทยลอกเลียนแบบมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้ความเชื่อของรัฐบาลไทยที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจ การจัดสวัสดิการจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนที่ต้องรับผิดชอบเอง ระบบเสรีนิยม

การจัดสวัสดิการด้านบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ อธิบายถึงการบริการที่ทันสมัย จัดให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ นักวิชาการทางด้านการจัดสวัสดิการที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ คือ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุไว้ ดังนั้น แนวคิดที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุประกอบด้วย ดังนี้

1. ระบบการจัดการที่ทันสมัย
2. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล
3. ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ
4. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

**1. การจัดบริการสวัสดิการที่ทันสมัย** หมายถึง ระบบการจัดการที่ทันสมัย การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จัดให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการเพื่อผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีต้องมีลักษณะ ดังนี้

1.1 เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ (Adjustive and Integrative Service) เป็นการจัดบริการที่มีจุดมุ่งหมายไปที่ผู้สูงอายุที่กำลังเข้าสู่วัยที่จะต้องเข้ามาอยู่ในสังคมใหม่และปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่การบริการ ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับรายได้และความทุกข์ใจกังวลใจต่างๆ และการชักชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

1.2 บริการที่ให้การสนับสนุน (Supportive Service) บริการประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายไปที่ผู้สูงอายุที่อายุมากแล้วเพื่อช่วยเหลือให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ เช่น การเยี่ยมเยียนบ้านเพื่อให้บริการดูแลรักษาสุขภาพ ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ และการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น

1.3 บริการด้านการป้องกันรักษาความปลอดภัย (Protective Service) เป็นการ จัดบริการทางด้านการป้องกันรักษาความปลอดภัย รักษาสิทธิและสวัสดิการ กิจกรรมบริการ ประเภทได้แก่ บริการด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดการด้านการเงิน เป็นต้น

1.4 บริการทางด้านอำนวยความสะดวกในการดูแลรักษา (Care Facilities and Service) บริการประเภทนี้จะมีจุดมุ่งหมายที่ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยให้ได้รับความสะดวกในด้านการ รับบริการรักษาพยาบาล

สรุปได้ว่า การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้เป็นระบบระเบียบให้ ทันสมัยบริการทางด้านอำนวยความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหา และความต้องการ สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่

**2. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล** หมายถึง การดูแลผู้สูงอายุจาก เทศบาลดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น การให้ความรู้ การรักษาสุขภาพพลานามัย การป้องกันโรคการจัดสวัสดิการทั่วถึง ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย เช่น บริการคลินิกผู้สูงอายุ บริการอาสาสมัคร สาธารณสุข บริการส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย บริการฟื้นฟูสุขภาพด้านกายบำบัดบริการบัตรสุขภาพ รักษาพยาบาลฟรี เป็นต้น

2. ด้านการศึกษา เช่น การจัดสัมมนาและบรรยายเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้สูงอายุ การฝึกอบรมเพื่อเป็นรายได้ หรือเพื่อเป็นกิจกรรมเวลาว่าง ฯลฯ

3. ด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและสังคม เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การแสดงการร้องรำทำเพลง การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาการจัดกิจกรรมพัฒนาสังคม ฯลฯ

4. ด้านการบริการให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เป็น ศูนย์บริการทางสังคมสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

สรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การให้ความรู้ การรักษา สุขภาพพลานามัย การป้องกันโรค ภาครัฐจัดการให้บริการเป็นอย่างดีตรงตามความต้องการของ ผู้สูงอายุ

**3. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ** หมายถึง ท่าทีความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีผลต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งภายหลังจาก ที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในลักษณะทางบวก คือ พอใจ นิยม ชอบ สนับสนุนหรือ มีเจตคติที่ดีต่อบุคคล ความพึงพอใจในการให้บริการ หรือความสามารถใน การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ โดยการพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมใน การบริหารงานของรัฐ ที่มีฐานคติที่ว่า คนทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยก กีดกันใน การให้บริการแก่ผู้รับบริการ

2. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา (Time Service) หมายถึง ในการบริการจะต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลาผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่มีการตรงต่อเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะจะต้อง มีลักษณะที่มีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (The Right Quantity at The Geographical location) มิฉะนั้น ความเหมาะสมหรือการตรงต่อเวลาจะไม่มี ความหมายเลย ถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่ เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงาน ที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progress Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มี การปรับปรุงคุณภาพและผลการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นสุขเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตนในสิ่งที่ขาดหายไปและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลที่มีผลการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมนั้นๆ ความพึงพอใจจะทำให้บุคคลเกิดความสุขใจหรือสนองความต้องการทำให้เกิดความสุจริตทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

**4. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ** หมายถึง ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้สูงอายุ ที่มีผลดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทั้งในเมืองและในชนบท ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของผู้สูงอายุ จำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายผู้สูงอายุ เช่น สายตาวัวมัว ข้อเข่าเสื่อม ฯลฯ ทำให้สภาพแวดล้อมเดิมไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและความปลอดภัยโดยการพิจารณา ดังนี้

1.1 ด้านที่พักอาศัย (Congregate and Shelter Service) เป็นการ จัดที่พักอาศัยและให้การดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข

1.2 ด้านบริการที่พักอาศัย เป็นกิจกรรมด้านการสังเคราะห์ผู้สูงอายุ เช่น การจัดสถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักฉุกเฉิน เป็นต้น บริการสังคมที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในสังคมไทยที่กล่าวมาบางด้านได้มีการจัดให้บริการมายาวนานแล้ว บางด้านเพิ่งเริ่มให้บริการเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนใหญ่เป็นบริการที่จัดโดยภาครัฐนอกจากด้านสุขภาพ และที่พักอาศัยที่เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ การจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการ

ให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ รวมทั้งก่อให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัย

### บทสรุป (Conclude)

การศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ช่วยให้ผู้สูงอายุรักษาสถานภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจไว้ได้ เช่น ทำให้อ่านออกเขียนได้ จัดการรายได้ ติดตามข่าวสารได้ เพิ่มความรู้และทักษะได้ กลายเป็นคนมีประโยชน์ได้เข้าไปมีบทบาทในชุมชน และสังคมได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตได้ทำกิจกรรมใหม่ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษาทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการจ้างงานเพิ่มขึ้นด้วย สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุต้องการความรัก และความอบอุ่น เคารพเชื่อฟังดูแลใกล้ชิดและความห่วงใยของคนในครอบครัว ซึ่งจะสามารถลด ปัญหาทางด้านสภาพกายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เมื่อมีสุขภาพจิตใจที่ดีย่อมทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ผู้สูงอายุจะมีจิตใจที่เป็นสุข

### เอกสารอ้างอิง (References)

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2554-2549)*. กรุงเทพฯ: บริษัทเอเซีย เอ็นจิเนียริง คอนซัลแต้นส์ จำกัด.
- ดวงใจ คำคง. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลลำสินธุ์ อำเภอกะปง จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นภาพร ขโยวรรณ และแซก ชารีชิมเมอร์. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). *สวัสดิการผู้สูงอายุ: แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- ศิริพร เป้งสลิ. (2554). *การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุชาติ มาแก้ว. (2557). *รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุในเขตตำบลหัวถนน อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.